

Близнюк Єлизавета Олегівна

здобувачка вищої освіти 4-го курсу гр. 409 /18-(П)-К

спеціальності 081 «Право» факультету №2

Криворізького навчально – наукового інституту

Донецького юридичного інституту МВС України

Науковий керівник

Віталій Віталєвич КАДАЛА

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри цивільного та

господарського права факультету № 2

Криворізького навчально – наукового інституту

Донецького юридичного інституту МВС України,

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-6868-9487>

ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В МИТНИХ ПРОЦЕДУРАХ

Анотація. Стаття присвячена питанням дотримання і захисту прав людини ведені митних процедур різними видами транспорту, обґрунтовує доцільність та необхідність дотримання прав людини в життєдіяльності сучасного суспільства взагалі та в роботі службовців регіональних митниць зокрема. Звернуто увагу на наявні переваги виконання висунутих вимог до захисту прав людини під час проведення митних процедур, які мають змогу підвищити якісний рівень процедури обслуговування клієнтів. Визначено напрямки покращення процедури захисту прав людини в діяльності регіональних митниць із урахуванням базових стратегічних намірів розвитку нашої країни з позиції прав людини, які регламентовано Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року.

Ключові слова: права людини, митні процедури, регіональна митниця, декларант, виконавець митної процедури, національна стратегія.

Постановка проблеми. Питання дотримання прав людини при проведенні митних процедур вважається доволі проблематичним так, як мають місце недотримання законодавчо регламентованих положень, котрі висунуто Митним законодавством, а як наслідок рівень обслуговування як фізичних так і юридичних осіб знижується. Для побудови сучасної правової держави не можливо обійтись без вирішення проблем забезпечення прав і свобод громадян.. Не є виключенням і Державна фіскальна служба України, яка відіграє важливу роль у забезпеченні кожного громадянина, який переміщує товари через митний кордон України, можливостями реалізації своїх прав, оскільки саме фіскальна служба як уособлення держави покликана забезпечувати реалізацію прав і свобод людини і громадянина, охороняти та захищати їх у зазначеній сфері правовідносин.

Актуалізує та осучаснює напрямок дослідження наявністю взаємозв'язку між якісним рівнем проведення митних процедур та дотриманням прав їх замовника. При цьому, така взаємодія сприяє виконанню взятих зобов'язань як виконавцем, так і замовником митної послуги, що призводить до зниження ризику створення умов для митних порушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема не є новою, доволі часто обирається предметом наукових дискусій, досліджень науковцями та обговоренням фахівцями митної справи. До складу науковців, котрі у своїх дослідженнях з різних позицій вивчали взаємозв'язок митних процедур і прав людини варто включити: Б.О. Боняк [1, с. 19] який зазначає, що аналіз теоретичних положень свідчить про багатоаспектність феномена прав людини, який відображається у множині елементів її життєдіяльності; М. І. Козюбра, С. П. Погребняк, О. В. Цельєв, Ю. І. Матвєєва [2, с. 24] стверджують, що з-поміж загально - теоретичних категорій, які торкаються

різних аспектів прав людини, найбільш широким за своїм обсягом є правовий концепт прав людини; В.Я. Настюк [3, с.29] демонструє в дослідженнях обґрунтування взаємозв'язку забезпечення прав і свобод громадян та інтересів інших суб'єктів, які вступають у відносини з органами державної митної компетенції; І.А. Шуміло [4, с. 6] підкреслює, що саме встановлені стандарти прав людини зумовили появу мережі універсальних та регіональних договорів, що їх гарантують та передбачають відповідні зобов'язання держав у цій сфері, а у деяких випадках і обов'язки недержавних суб'єктів; У своїх дослідженнях науковці єдині в тому, що права людини представляють собою комплекс свобод і юридичних можливостей, обумовлених існуванням людини в суспільстві, проте обмежено висвітлюють їх дотримання в сучасних митних процедурах, що підкреслює актуальність обраного напрямку вивчення.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у проведенні обґрунтування доцільності дотримання прав людини в митних процедурах з розробкою пропозицій по їх удосконаленню.

Виклад основного матеріалу. Обґрунтування доцільності дотримання прав людини в митних процедурах лежить в площині укладання угод на їх проведення. Саме в угодах обумовлюються всі права, обов'язки та відповідальність осіб котрі вступили в митні правовідносини. Крім того, як показує практична митна діяльність дотримання прав осіб, що вступили у митні правовідносини перевіряється за допомогою інструментів митного контролю. З одного боку, митний контроль вивчає облікові, податкові та інші процедури документообігу митної процедури, з іншого боку, визначає рівень дотримання прав і свобод декларанта та представника регіональної митниці. Водночас постає питання якісного виконання усіх правових аспектів замовленої митної процедури. Декларант має право вимагати не лише дотримання усіх етапів митної процедури, а й зобов'язаний, зі свого боку, також дотримуватися прав людини по відношенню до її виконавця.

Варто зазначити, що дотримання та збереження прав і свобод кожної людини стало однією з найважливіших галузей міжнародного та національного права за відносно короткий період часу. Як зазначає І.А. Шуміло [4, с. 6] майже всі нормативні документи з прав людини містять посилання на Загальну декларацію прав людини, прийняту Генеральною Асамблеєю Організації об'єднаних націй 10 грудня 1948 року. Науковець звертає увагу на той факт, що Декларація має рекомендаційний статус, але на її основі були прийняті два документи, що є обов'язковими для держав-членів ООН з позиції прав людини.

Дослідженнями доведено, що Україна не стала виключенням і адаптувала ключові положення прав людини не лише в Конституції, а й в інших законодавчих регуляторах, в яких бере участь індивідуум суспільства. З позиції митного законодавства стає зрозумілим, що при зверненні особи, котра потребує митних послуг відкривається платформа дотримання її прав при виконанні службовцями регіональних митниць своїх зобов'язань.

Справедливим буде відзначити, що правове регулювання митних процедур має достатньо потужний правовий ресурс, котрий представлено Митним кодексом України [5]. У даному правовому регуляторі законодавець передбачив виконання зобов'язань та реалізацію прав з позиції кожного учасника угоди. Невиконання угоди про надання митних послуг однією зі сторін призводить не лише до появи порушення, а й перш за все свідчить про не дотримання правових гарантій однією зі сторін. Така ситуація засвідчує, що права людини торкаються різних аспектів її життя.

Варто звернути увагу на той факт, що законодавець передбачив у митному законодавстві право декларанта самостійно обирати митний режим, а службовці регіональних митниць мають забезпечити його дотримання, що регламентовано статтею 71 Митного кодексу України [5]. Саме перед подачею митної декларації декларант має право з дозволу митного органу здійснювати фізичний огляд товарів з метою перевірки їх відповідності опису (відомостям), зазначеному у товаросупровідних документах, брати

проби та зразки товарів. Водночас законодавець звертає увагу на той факт, що особа уповноважена для виконання митної процедури, має такі самі обов'язки, права і несе таку саму відповідальність, що й декларант.

Безперечним є той факт, що в роботі сучасних регіональних митниць мають місце значна кількість порушень, серед яких помітне місце займають не дотримання прав як замовника, так і виконавця. Проблема загострюється тим, що зазначений вид порушень знижує результативність митних процедур та потребує заходів зведення їх до мінімуму. З цього приводу доречно згадати, що на даний час напрямки удосконалення процедури покращення захисту прав людини в Україні визначаються в Указі Президента України «Про Національну стратегію у сфері прав людини» [6], метою якого є забезпечення пріоритетності прав і свобод людини як визначального чинника у процесі формування та реалізації державної політики, здійснення повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, ведення господарської діяльності. На погляд політиків та науковців дана Стратегія сприятиме прогресу у виконанні міжнародних договорів України у сфері прав людини, у тому числі Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [7]. Водночас доволі дієвим правовим регулятором, при вирішенні проблеми дотримання прав людини в Україні є також Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [8], котрий також торкається зазначеної проблеми.

Ми вважаємо доречним буде також згадати упровадження в Україні європейських стандартів життя, що торкаються різних сфер діяльності, серед яких дотримання та захист прав людини та особливості діяльності митниць. Мова йде про адаптацію положень Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [9], яка в певній мірі сприяла виходу нашої країни на провідні позиції у світі. Даним правовим регулятором було передбачено проведення перезавантаження значної кількості сфер життєдіяльності країни шляхом

здійснення масштабних реформ, серед яких передбачалося реформа державної митної справи та інтеграція в митну спільноту Європейського Союзу. Така реформа, її реалізація передбачалася через проведення цілеспрямованих інституціональних заходів із реформування державної митної справи, що включали організаційні, правові, управлінські, структурно-функціональні, галузеві, імплементаційні зобов'язання України в рамках Угоди про Асоціацію з ЄС [7].

Враховуючи базові стратегічні наміри розвитку нашої країни з позиції прав людини, які регламентовано Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [8] пропонуємо адаптацію їх зі зміненим змістом з позиції митного законодавства.

Таблиця 1

Зміст пропозицій щодо стратегічних намірів захисту прав людини при проведенні митних процедур

Сфера пропозиції	Зміст стратегічних намірів захисту прав людини при проведенні митних процедур
1. Забезпечення права на життя отримувача митної послуги	Стратегічна ціль – життя кожного отримувача митної послуги в Україні перебуває під ефективною охороною та правовим захистом уповноважених осіб регіональних митниць та безпосередніх виконавців; застосування ефективних механізмів відшкодування шкоди та притягнення до юридичної відповідальності за порушення права на життя замовника митної послуги
2. Запобігання та протидія катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує	Стратегічна ціль – забезпечення функціонування ефективної системи захисту прав споживача митної послуги така, що відповідає міжнародним, у тому числі європейським, стандартам прав людини, системи запобігання та протидії катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню; якісне впровадження та

гідність, поводженню чи покаранню отримувача митної послуги	використання вже існуючих захисних важелів дотримання прав споживача послуг, що регламентовані митним законодавством
3. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність споживача митної послуги	Стратегічна ціль – право кожного споживача митної послуги в Україні на свободу та особисту недоторканність забезпечується та захищається державою відповідно до міжнародних, у тому числі європейських, стандартів прав людини а також основним положеннями митного законодавства відповідно до процедури, яка замовлена.
4.Забезпечення права споживача митної послуги на справедливий суд	Стратегічна ціль – кожен споживач митної послуги в Україні має доступ до справедливого та ефективного судового розгляду незалежним і безстороннім судом, ефективних механізмів виконання судових рішень з врахуванням вже існуючих положень митного та кримінального законодавства.

Висновки. За результатами проведених досліджень було зроблено ряд висновків. Збереження та дотримання прав людини в митних процедурах є доволі актуальною проблемою котра підлягає вирішенню. На даний час Митний кодекс України регламентує окремі положення щодо прав людини, проте потребує перегляду та удосконалення окремих положень. Ми вважаємо, що незалежно від виду митної послуги мають бути розроблені стратегічні наміри покращення прав людини саме з позиції споживача митної послуги. До їх складу пропонується включити п'ять основних позицій: забезпечення права на життя отримувача митної послуги; запобігання та протидія катуванню, жорстокому, нелюдському або такому,

що принижує гідність, поводженню чи покаранню отримувача митної послуги; забезпечення права на свободу та особисту недоторканність споживача митної послуги; забезпечення права споживача митної послуги на справедливий суд. У сукупності дані наміри розкривають усі етапи збереження прав людини при отриманні митних послуг.

Перспективи подальших розвідок. З метою більш поглибленого розкриття поставленої проблеми доречним є вивчити в майбутньому результат впливу запропонованих стратегічних намірів захисту прав людини при проведенні митних процедур

Список використаних джерел

1. Боняк В.О. Термінологічна невизначеність категорії, що відображає можливості людини, необхідні для її існування та розвитку. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 2018. Спеціальний випуск № 3. С. 18-22

2. Загальна теорія права: підручник / М. І. Козюбра, С. П. Погребняк, О. В. Цельєв, Ю. І. Матвєєва; за заг. ред. М.І. Козюбри. Київ: ВАІТЕ, 2015. 392 с

3. Настюк В. Я. Трансформація методів та принципів регулювання митних правовідносин. Сучасний стан та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні: колективна монографія / за заг. ред. Д.В. Приймаченка. – Дніпро : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 272 с. С.7-30

4. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О. 2018 168 с.

5. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17> (дата звернення: 22.11.2021)

6. Про Національну стратегію у сфері прав людини : Указ Президента України від 24.03.2021 № 119/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/119/2021> (дата звернення: 22.11.2021).

7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон Україна від 27.06.2014.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_011 (дата звернення: 22.11.2021)

8. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/go/722/2019> (дата звернення: 22.11.2021)

9. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.